

*Shaxs kasbiy
rivojlanishining
andragogik asoslari*

Reja

- Kasbiy rivojlanishning andragogik asoslari
- Shaxsga nisbatan turli aspektlarda kasbiy ma'lumot
- Andragogik masalalar
- “Kasbiy faollik maydoni” tushunchasi
- Talabaning sub'ekt sifatida faoliyat ko'rsatishi
- Malaka oshirish va qayta tayyorlash
- O'qituvchilarning andragogik vazifalari

Kasbiy rivojlanishing andragogik asoslari, shaxsning mактаб та'lim tizimidan uзluksiz ta'limning keyingi bosqichiga o'tish davrida yuzaga kela boshlaydi. Ayrim o'quvchilar ta'limni kasb-xunar kollejida, ayrimlari akademik listeylarda yoki ixtisoslashgan mактаб-internatlarda davom ettiradilar, so'ngra oliy ta'lim tizimiga qadam qo'yadilar. Mavjud ijtimoiy amaliyatga ko'ra muayyan bir kasbni egallahash, kasbiy tayyorgarlik zinapoyalaridan (boshlang'ich, o'rta, o'rta maxsus, oliy ta'lim) ko'tarilish, malaka oshirish, qayta tayyorlash orqali amalga oshiriladi.

- Kasbiy ma'lumotni shaxsga berilgan nisbat(mutaxassisning standart modeli, professiogramma) asosida tayyorlash; shaxsning faoliyatga oid qobiliyatlarini boyitish jarayoni, mustaqil rivojlanish va o'sish)
- Kasbiy ta'lim, dastlabki xolatga bog'liq tarzda u yoki bu ixtisoslikni egallahash mobaynida amalga oshirilishi.
- Turli darajadagi amaliy vazifalarni bajarish uchun ko'nikma va malakalari egallahash(faoliyatni tashkil etish metodikalami o'zlashtirish; nazariy ma'lumotlami to'plash va yangilab borish; kasbiy faoliyat mazmunini anglash; ijtimoiy qadriyatlamining shakllanishi).
- Kasbiy faoliyat uchun bo'lg'usi mutaxassisni tayyorlashda "kasbiy faollik maydoni" tushunchasiga alohida urg'u berish.
- Kasbiy tayyorgarlikning birinchi bosqichida, kasbiy faoliyatning u yoki bu sohasiga xos bo'lgan o'zaro munosabatlar tizimi ("odam-odam", "odam-tabiat", "odam-texnika") alohida o 'rin tutadi.

Har qanday kasbiy ma'lumot shaxsga nisbatan turli aspektlarda ko'rib chiqiladi:

Mutaxassisni standart (m odel, professogram ma) asosida tayyorlash;

Shaxsning faoliyatga oid qobiliyatlarini boyitish jarayoni;

Kasbiy tayyorgarlik kontekstida mustaqil rivojlanish va o'sish;

Kasbiy ta'lim, dastlabki xolatga bog'liq tarzda u yoki bu ixtisoslikni egallash mobaynida amalga oshiriladi.

Turli darajadagi amaliy vazifalarni bajarish uchun ko'nikma va malakalami egallash;

Faoliyatni tashkil etish metodikalami o'zlashtirish;

Nazariy ma'lumotlarni to'plash va yangilab borish;

Kasbiy faoliyat m azm unini anglash va ijtim oiy qadriyatlarning shakllanishi.

Agar biz ta’lim o’z izchilligi (kasbxunar kolleji, oliy o’quv yurti) ni saqlab qolishini e’tiborga olsak, quyidagi andragogik masalalar belgilanishi va hal etilishi lozimdir;

kasbiy tiklanish jarayonida shaxs – sub’ektga xos o ’rinni egallashi talab etiladi;

bo’lajak mutaxassisiga kasblar olamida o ’zini ko’rsata olishiga yordam berish;

o ’z kasbi bo’yicha yuqori pog’onaga ko’tarilishi;

bo’lajak mutaxassisiga kasbiy xulq-atvor, faoliyat va munosabatlaming namunaviy modellarmi namoyish etish;

ta’lim mobaynida sheriklik va hamkorlik tajribalarini shakllantirish;

kasb uchun zarur bo’lgan shaxsiy sifatlami tarkib toptirish va mustaxkamlashga turki berish;

o’z-o’zini bilish va o’z ustida ishlashga y o ’naltirilgan andragogik ko’nikma va malakalarini berish;

uzluksiz ta’lim olish uchun kompleks shart-sharoitlar yaratib berish.

Kasbiy faoliyat uchun bo'lg'usi mutaxassisni tayyorlashda “kasbiy faollik maydoni” tushunchasiga alohida urg'u berish maqsadga muvofiqdir. O 'FM (kasbiy faollik maydoni)ni xosil qilish orqali kasblar olami bilan tanishish:

kasbiy faoliyat ko'rgazmasini to'laligicha ko'rish imkonini beradi;

kasbiy faoliyatda muayyan bir natijaga erishish xissini o'yg'otadi;

bo'lg'usi natijalarni chamalash imkonini beradi;

kasbiy faoliyatda erishish mumkin bo'lgan muvaffaqiyatlami tasavvur qilishga yordam beradi;

kasbiy, shaxsiy xulq-atvor strategiyasini belgilab beradi;

O'qish davomida talaba, faqat o'quvchi, tinglovchi sifatida emas, balki bo'lgu si kasbiy faoliyat egasi, uning sub'ekti sifatida fikr yurita olsagina ijabiy natijalarni kutish mumkin bo'ladi. Bunday yondashuv "amaliyot faolligiga ega shaxsni shakllantira oladi. Mazkur shaxs o'zini, "tabiat va jamiyatning bir bo'lagi deb xisoblaydi, muvaffaqiyatsizliklardan cho'chimaydi, qiyin vaziyatlardan mardonovor chiqib keta oladi" (L.P.Grimak)

Talabaning sub'ekt sifatida faoliyat ko'rsatishi, uning bilim olishga bo'lgan munosabati orqali nomoyon bo'ladi. Ta'lim olish jarayonida u o'z kasbiy faoliyatining faol ishtirokchisi, o'z nuqtai-nazariga ega bo'lgan mutaxasis yoki oddiy tinglovchi bo'lishi ham mumkindir.

O'qituvchilar talabalar faoliyatini tuzatuvchi va yo'naltiruvchi rolida ish olib borishadi. Mutaxassis tayyorlashda bir bosqichdan keyingisiga o'tish mantiqiy izchillikda kechishi zarurdir

- mutaxassisni kasbiy faoliyatning to'laqonli sub'ekti sifatida rivojlantirish;
- mutaxassisning ijtimoiy munosabatlar tizimidagi shaxsiy mavqeini shakllantirish;
- o'zlashtirilgan ta'limiy va kasbiy faoliyat yaxlitligini saqlash;
- o'zini kelgusidagi uzluksiz kasbiy faoliyatga tayyorlash.

Xozirgi kundagi jiddiy muammolardan biri, kishining uni o'rabi turgan dunyo o'zgarishlarga moslashishidan orqada ekanligi, tezkor axborot oqimiga uning talablariga javob bera olinayotganidir. An'anaviy bazaviy ma'lumot, ijtimoiy va axborot o'zgarishlariga dosh bera olmayapti. Shuning uchun mutaxassislamning nazariy va amaliy bilimlarini yangilab turish maqsadida malaka oshirish va qayta tayyorlash markazlari va institutlar tashkil etilgan. Mutaxassislamning malaka oshirishdan o'tish davriyligi ish beruvchi tomonidan belgilanadi:

- Qisqa muddatli tematik o'qitish (172 soatdan kam emas);
- Tematik va muammoli seminarlar (72 soatdan 100 soatgacha);
- Uzoq muddatli o'qitish (100 soatdan ortiq).
- Mutaxassislam qayta tayyorgarlikdan o'tkazish (ikkinchi mutaxassislik)ning maqsadi, yangi kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan qo'shimcha bilim, ko'nikma va malakalar berishdan iboratdir. Shaxsnинг hayot tarzi va egallagan kasbiy faoliyati o'zaro uyg'unlikda kechadi agar:
- Kishining egallagan sohasi uning hayotiy rejalari va qadriyatları bilan bog'liq bo'lsa;
- Professional faoliyat uning ijodiy qobiliyatlar hamda imkomyatlarini to'la-to'kis ro'yobga chiqara olsa;
- Mexnat natijalari va malakani oshirib borish ijtimoiy jixatdan qo'llab-quwatlab turilsa;
- Professional faoliyatda kasb-mahoratini oshirish uchun yangi talabalar kuchayib borsa;
- O'z kasbiy sohasida katta odam sub'ekt sifatida faoliyat olib boradi.

*Malaka oshirish tizimida
o'qituvchilar oldida
quyidagi andragogik
vazifalar turadi:*

- Tinglovchilami yakka va umumiylar tarzda tashxisdan o'tkazish (o'quv motivi darajasi, psixofiziologik va ijtimoiy psixologik xususiyatlar);
- -o'qitish tartibi va yo'nalishini belgilab olishga yordam berish;
- -o'qitish shart-sharoitiariga moslashib olish uchun ko'maklashish;
- -shaxsiy va jixatdan o'sishga erishish shart-sharoitlari yaratib berish;
- -ta'lim jarayonida sub'ektlaming o'zaro xamkoriikdagi faoliyatini tashkil etish;
- -har bir tinglovchiga o'z fikrlarini bildirish, o'zni namoyon eta olish imkoniyatini berish;
- -malaka oshirishdan muayyan bir yangilikni olish va kelgusi faoliyatida amaliyotga tadbiq etish kafolatini berish;
- tinglovchilarga psixologik yordam ko'rsatish, ularga ta'lim jarayonidan yana kasbiy faoliyatga qaytishlari uchun ijodiy ko'tarinki ruh berish.

E'tibor uchun tashakkur